

MLADI I NOVI RELIGIJSKI POKRETI. PSIHOPEDAGOŠKI ČIMBENICI

IVAN GAVRAN
Sarajevska 2, 52000 Pula

Stručni članak
Primljeno 10/94.
UDK 289
29
37.015.3:2

Sažetak

Na pragu trećeg milenija plodno tlo nalaze različiti novi religijski pokreti, jer svijet s jedne strane očekuje velike promjene, s druge ga plaše apokaliptičkim vizijama, a s treće želi doseći još neostvareno.

U takvom kontekstu posljednjih smo desetljeća svjedoci fenomena novih religijskih pokreta najrazličitijih obilježja. U njih se uključuju mladi posebnog tipa. Novačenje se obavlja raznim tehnikama, ne uvijek konkretnima. To je sadržaj prvog dijela članka.

Zašto mladi pristupaju nekoj sljedbi? Jer teže pronaći smisao života, sreću, spasenje, biti u zajednici, imati sigurnog vođu, biti fizički i mentalno zdravi, popuniti egzistencijalnu prazninu, riješiti krizu identiteta, a noviji religiozni pokreti i njihovi karizmatski vođe to im u punoj mjeri nude i obećavaju. To je sadržaj drugog dijela.

Kako razumjeti i ocijeniti taj fenomen, je li on zaista religijski ili psihologijski, koje se nelogičnosti i kontradikcije susreću u njima i što nam je činiti ako smo roditelji, odgajatelji, vjeroučitelji, kako se odnositi prema našim mladima koji su "zavedeni"? O tome je riječ u trećem dijelu.

0. UVOD

Na pragu trećeg milenija jedni očekuju značajne promjene, drugi apokaliptične dane, treći nove poticaje za nove zamahe. U takvom ozračju u nekoliko posljednjih desetljeća novi religijski pokreti (ubuduće skraćeno NRP) nalaze plodno tlo, predstavljajući se kao "sol zemlje i svjetlost svijeta". Tvrde da su sposobni bitno utjecati na odnose između čovjeka i prirode, čovjeka i društva, čovjeka i čovjeka.

Ovaj će se članak kretati, barem što se tiče naše situacije, po nedovoljno poznatom terenu, jer mu nedostaju istraživanja, pa ćemo ostati najviše na teoretskoj razini, slijedeći neke psihopedagogijske standarde mlade osobe. Ne želimo ni braniti niti napa-

dati bilo koju religiju, nego s psihološke strane pokušavamo unijeti malo svjetla u ovaj suvremeni fenomen mladih u današnjem svijetu. 1990. godine na kongresu u Luganu svečano je obilježena 25. obljetnica koncilskog dokumenta "Deklaracija o vjerskoj slobodi", koja u br. 2 svečano proklamira da svaka ljudska osoba u privatnoj i javnoj, u individualnoj i zajedničkoj formi ima pravo na vjersku slobodu. Premda u br. 1 govori kako je katolička vjera jedina prava vjera, a Katolička crkva jedina Kristova crkva, s dužnom pažnjom se pristupa raznim sektama, ostavljajući im slobodu. To je svačije najsvetije pravo.

Mnogi NRP-i ističu svoje prednosti u pružanju pomoći ljudima koji pate od

depresije u urbanim sredinama, od osamljenosti, afektivnog mrtvila, pomutnje oko temeljnih vrednota, krize identiteta, obitelji i institucija.

1. FENOMEN NOVIH RELIGIJSKIH POKRETA

Počevši od 70-ih godina ovog stoljeća NRP-i pokazuju nagli rast najprije u SAD, a zatim i u drugim zemljama. Mnoštvo je raznih pokreta i sekta koje obećavaju "raj na zemlji". Neke su istočnog porijekla, kao što su Hare Krišna, transcendentalna meditacija; neke zapadnog, kao što su Crkva znanosti, Obitelj ljubavi (do 1978. godine zvana Djeca Božja), mormoni (koji se nazivaju Crkva Isusa Krista posljednjih dana); neke islamskog porijekla, kao što je pokret Sufi; zatim tzv. psiho-sekte, od kojih je najpoznatiji pokret New Age; pa magijsko-ezoterične sekte s raznim oblicima okultizma, magije, neopaganizma i satanizma. Prema jednom podatku samo u Frankfurtu postoji danas više od 500 novih pokreta najraznovrsnijih usmjerenja od spiritizma do okultizma, od neoindijskih do neoufologičkih. A u Milanu djeluje više od 5.000 raznih vračara, maga, karizmatskih vođa, iscjelitelja, gurua i sl.

1.1. Kojoj populaciji pripadaju članovi NRP-a?

Prema mišljenju M. Introvigne i G. Ambrosia¹, članovi NRP-a dolaze iz tri osnovna sloja populacije. To su:

- **Dominirajuće osobe**, koje su bile slabo povezane s Katoličkom crkvom, od obitelji su naslijedile antiklerikalne stavove, sklone su folklornim, tradicionalnim, egzotičnim i okultnim učenjima.
- **Studenti** iz srednje i više klase, s prosječnom kulturom, stanovitim religioznim interesom i otvorenosću za nova duhovna iskustva.
- **Novi siromašci**, suvremeni radnici iz nižih slojeva, vlasnici manjih trgovina, emigranti s juga na sjever gdje se još nisu uklopili.

Te tri grupacije ne predstavljaju cjelovitu strukturu društva, ali izgleda da sačinjavaju većinu onih koji pristupaju NRP-

ima. Svi pokreti ne dobivaju nove članove samo iz te tri grupacije. Tako npr. prva grupacija najviše bira pokrete budističkog obilježja, transcendentalnu meditaciju i sl. Druga se opredjeljuje za Crkvu jedinstva, Crkvu znanosti, pokret Sai Baba, Hare Krišna, Obitelj ljubavi, Ananda Marga itd. Treća uglavnom bira sekte Jehovinih svjedoka, Novu apostolsku crkvu, mormone, pentekostalne pokrete te one koji prakticiraju okultizam i spiritizam.

Mi ćemo se najviše baviti drugom grupom, mladima. U mnogim pokretima i sektama nalaze se mlade osobe, ali dominiraju u gore spomenutima, mišljenje je J. R. Gascarda.²

1.2. Temeljni aspekti NRP-a

Tri aspekta³ upadaju u oči kod spomenutih pokreta. To su:

1.2.1. Težnja prema takvom obliku religioznosti u kojem nema prostora razumu, nego dominira misterioznost, zanos i ushićenost. Ekstremni su pokreti Bahwan i Sufi.

1.2.2. Serija zajedničkih karakterističnih točaka. Skoro svi NRP-i, osim Hare Krišna i Crkva znanosti, imaju živog karizmatskog vođu, vrlo autoritativnog, kadrog iznuditi posvemašnju poslušnost. Jedino on zna put "spasenja", oko njega se okupljaju sljedbenici oblikujući novu obitelj, koja u izolaciji od vanjskog svijeta živi svoja religijska iskustva.

1.2.3. Serija različitih značajki:

- S obzirom na program i nauk šarolik je raspon - od grupa koje se mogu nazvati neokršćanskim (npr. Obitelj ljubavi) preko sinkretističkih (transcendentalna meditacija) pa do tradicionalno indijskih (Hare Krišna), pokreta političko-religioznih oznaka (Ananda Marga) i onih sa psihoreligioznim karakteristikama (Bhagwan).

1 M. Introvigne - G. Ambrosio, *L'Europa delle nuove religioni*, ELLE DI CI, Torino 1993, str. 86.

2 Johannes R. Gascard, *Le nuove religioni giovanili*, Paoline, Milano 1986, str. 16-24.

3 Usp. isto, str. 25-27.

- S obzirom na broj sljedbenika ljestvica se proteže od nekoliko stotina (Ananda Marga) pa sve do tisuće tisuća (Crkva znanosti). Postoje pokreti s pretežno muškim i oni s pretežno ženskim sljedbenicima, zatim s prosječnom dobi ispod 25 i iznad 30 godina.
- S obzirom na poimanje svijeta ima onih koji se nastoje integrirati u svijetu pa do onih koji prakticiraju povlačenje od svijeta, od zadržavanja starog imena (transcendentalna meditacija) do prihvaćanja novog (Obitelj ljubavi).
- S obzirom na organizacijski oblik postoje grupe relativno otvorenog tipa do onih koje su zatvorene po uzoru na crkvene redove.
- S obzirom na propagandu mogu biti agresivne i manipulirajuće pa sve do pasivnih.

1.3. Koji tip mladih pristupa NRP-ima?

Pristupa li bilo koja mlada osoba NRP-ima ili neki poseban tip? Čini se da velika većina mladih uopće ne reagira, odnosno reagira odbojno prema ponudama mnogih NRP-a. A apsolutna manjina pokazuje interes. Koja?

1.3.1. S obzirom na *fizičku konstituciju*, J. R. Gascard⁴ ističe da su "članovi ovih grupacija uglavnom osobe slabijega fizičkog zdravlja, nježne i podložne oboljenjima, dok otpornije puno rjeđe nalazimo unutar pokreta".

1.3.2. S obzirom na *psihičku konstituciju*, neki američki psihijatri⁵ razlikuju dvije kategorije:

Prva - osobe psihički "normalne", koje pristupaju pokretima zbog neke egzistencijalne krize nastale u razvoju (početak studija, zaljubljenost, rastava roditelja i sl.).

Druga - osobe psihički "bolesne" prihvaćaju članstvo u pokretima zbog želje da riješe svoja kronična depresivna stanja ili ostale poteškoće uglavnom psihičke naravi. Radi se uglavnom o osobama koje su već nekoliko puta bile klinički liječene.

Valja napomenuti da postoje i sasvim zdrave osobe koje slobodno i dragovoljno pristupaju NRP-ima, a njihove motive nije lako doznati.

1.4. Proces novačenja članova

Neki stručnjaci⁶ proces pristupa NRP-ima dijele na četiri stupnja.

Prvi stupanj: Potencijalnog sljedbenika "namame" uz pomoć člana suprotnog spola, koji "žrtvu" poziva na susret pri kraju tjedna. Tu joj se ispovijeda: "I ja sam u svoje vrijeme, prije nego sam ušao u pokret, bio u istoj nepovoljnoj situaciji kao što si ti sada. Osjećao sam se deprimiran, napušten, neprihvaćen..., ali sada sam sretan."

Drugi stupanj: Za vrijeme susreta novog člana ostali obasipaju pažnjom, brigom, ljubavlju (tzv. "love bombing") dok ne "poklekne" i postane član NRP-a, odričući se svoje autonomije.

Treći stupanj: U vrijeme seminara, koji traju po nekoliko tjedana, doraduje se "sređivanje obraćenja" pomoću čvrste kontrole ambijenta, što dovodi do prekida ili neutraliziranja odnosa s roditeljima, prijateljima, prijašnjim poznanicima, te do promjene ponašanja, govora i misli.

Četvrti stupanj: To je najviši stadij u kojemu novi sljedbenik započinje "evangelizirati" druge s ciljem da pronade i dovede nove članove, a započinje i proces zauzimanja hijerarhijskih položaja u sljedbi.

1.5. Tehnika "pranja mozga" i "deprogramiranja"

Kompleksni problem procesa i tehnika novačenja novih članova još je predmet našeg interesa.

Roditelji čija su djeca završila u nekoj sljedbi govore: "Moj je sin uvijek bio zdravo dijete, dobar u školi, inteligentan. Što mu se to dogodilo? Više s nama ne želi razgovarati, ne prepoznamo ga, kao da je druga osoba." Služe li se NRP-i možda nekim perfidnim metodama, čak i sumnjivim, kojima vrbuju osobe?

Neki stručnjaci to tumače tzv. tehnikom "pranja mozga"⁷ (brainwashing). Poznato je

4 Isto, str. 39-40.

5 Isto, str. 40.

6 Usp. isto, str. 31.

7 Usp. isto, str. 30.

iz ratne prakse da u određenim situacijama izolacije, fizičkih prijetnji, pomanjkanja hrane i sna, egzorcizma, ispovijedi, straha, fizičkih i psihičkih prijetnji, osoba može i mimo svoje slobodne volje izjaviti nešto što nije učinila ili uza što ne pristaje. To je tehnika "pranja mozga". Tvrde neki da se stanoviti NRP-i služe tim načinom. Premda nitko nije sasvim imun na "pranje mozga", ipak se čini, pokazuju to primjeri, da ono ne donosi velike rezultate nego se oni namjerno uveličavaju. Naime, od 104 sudionika jednog seminara⁸ što ga je organizirala Crkva jedinstva 1978. godine u SAD na kraju je u pokretu ostalo samo 6 članova.

Zašto se onda spominje ta tehnika? Zato da bi se opravdala tehnika "*deprogramiranja*".⁹ U čemu se ona sastoji?

Sljedbenika nekog pokreta pokupe na ulici, nasilno odvedu na izolirano mjesto (hotel), gdje ga danima drže pod nadzorom. U međuvremenu različiti deprogramatori, najčešće bivši članovi sljedbe, naizmjenično, istim metodama kao u pranju mozga, "privoljavaju" žrtvu da se odrekne sljedbe. Bombardiraju ga dok na kraju ne popusti izjavljujući da se odriče tog puta.

Ako gornje tehnike nisu u stanju cjelovito protumačiti motive pristupa mladih NRP-ima, što su realniji uzroci ovog fenomena?

2. ANALIZA MOTIVA PRIVLAČNOSTI

Bez pretenzija da budemo iscrpni, jer bi to bilo predugo, spomenut ćemo samo neke uzročnike i analizirati ih.

2.1. Nostalgično traženje izgubljenog spasenja

Često izjave mladih ovog sadržaja: "Stalno nešto tražim", "Nešto novo uvijek iščekujem" i sl. pokazuju da su oni upućeni na traženje nečega što im se čini da nemaju. Važna značajka mlade osobe jest želja za novim saznanjima i novim otkrićima, pa je shvatljivija neuspješnost tehnike "pranja mozga": NRP-i upravo to nude mladima: Ono što tražite, skriveno blago, mi posjedujemo. Spasenje je u našim rukama, a vi ga tražite. Što konkretno traže mladi u

NRP-ima? Mnogo je mogućih odgovora koje ćemo svesti na tri osnovna.¹⁰

2.1.1. Traže zaštitu u zajednici sličnih osoba i aspiracija. U NRP-ima vlada klima prihvaćanja, zajedništva, zajedničkog traženja, prijateljstva i uzajamne simpatije. Iznad svega osjeća se određena zaštita članova, o kojima se vodi računa. Došli su sa sumnjama u sebe, sa strahom od svijeta, a ovdje im se pruža nada da će naći sigurnost u sebe, toplo gnijezdo, mjesto gdje će se osjećati "spaseni". Budući da su napustili svoje vlastite obitelji, ovdje nalaze nadomjestak u "novoj obitelji" koja ih okružuje ljubavlju (slučaj s Crkvom jedinstva ili s pokretom Obitelj ljubavi), gdje se čak po propisu određuju novi roditelji ili novi "Baba".

2.1.2. Traže uvjerljive sadržaje zbog kojih se isplati angažirati. Mladi traže jake sadržaje, istinite poruke, jer se nalaze u idealističkoj dobi koja je okrenuta prema snažnim porukama za koje se isplati uložiti svu snagu. Psihologija razvoja govori o mladoj osobi koja je u svom entuzijazmu spremna zauzeti se za dobru stvar. NRP-i upravo te sadržaje nude mladima: više nećeš lutati izgubljen, učitelji imaju pravi odgovor i cilj za koji se isplati angažirati. Čak se neki pokreti, kao što su Crkva znanosti i Crkva jedinstva, u svom nauku služe zapadnim intelektualno-logičkim i teološkim metodama.

2.1.3. Traže direktno i neposredno iskustvo vlastite autentičnosti. Mladi ne podnose dvoličnost i nepoštenje, nego se u iskrenosti žele ostvariti kao kompetentne osobe u onome što jesu. Ako su bili članovi Katoličke crkve, pa su uočili razliku između riječi i djela, još ih više privlači praksa pojedinih sljedbi koje više važnosti pridaju djelima negoli riječima. Tako na ispitu doživljavaju potvrdu svoje vrijednosti. Teorija im se čini sterilna, a praksa života stvarnost koja vrijedi. U sljedbama se od njih traže djela a ne riječi, pa se stječe dojam da im je razum čak neprijatelj. Ili da kažemo sa

8 Usp. isto, str. 33.

9 Isto, str. 35.

10 Usp. isto, str. 51.

sljedbenikom Poslanja božanskog svjetla: "Glava mi više ne služi."

2.2. Iskreno traganje za religioznom

Mladi iskreno nastoje pomoću vjere pronaći smisao života. Često optužuju velike religije da robuju materijalizmu, birokratizmu, duhovnoj smrti. Istinski čeznu za pravim religijskim vrednotama, pa ako ih ne otkriju u životu vjernika, lako se priklone različitim sljedbama koje im nude razne oblike vjerske inicijacije, meditacije, spontane molitve, mistična iskustva i osjećaj novog rađanja. Čime se može ocrtatiti ova sklonost mladih prema religioznomu? Pomoću dva aspekta¹¹ tj. želje:

2.2.1. Želja za jedinstvom vjere i života. Mnogi mladi u crkvi najčešće žive tzv. "nedjeljno kršćanstvo", tj. u Božjoj su blizini jedan sat tjedno, a ostatak su daleko od Njega. To im se čini kao hipokrizija. U praksi NRP-a takvog ponašanja nema. Pod njihovim krovom ne postoji dio života koji nije prožet vjerom. Ili, praznici od Boga kod njih su nedopustivi.

2.2.2. Želja za jedinstvom spasenja duše i mentalnog zdravlja. Tradicionalna je izreka da se svećenici brinu za spasenje duše, a psihijatri za mentalno zdravlje. Ona ne zadovoljava mlade. Oni žele, što nalaze kod nekih sljedbi, da "sveti učitelj" bude ujedno i spasitelj duše (svećenik) i liječnik mentalnog zdravlja (psihijatar). Mnogi lideri NRP-a upravo u sebi objedinjuju ta dva aspekta. Njihova osobnost obuhvaća i religiju i psihoterapiju, u različitim proporcijama. Čini se da to mlade više privlači jer tako objedinjuju obje želje.

2.3. Figura utemeljitelja i duhovnog vođe pokreta

Mladi još nisu izgradili potpunu autonomiju, pa se osjećaju nesamostalnim, nesigurnim. Potreban im je pravi "vođa", da ih povede u osvajanje vrhunaca. To tumači njihovo bezrezervno predavanje raznim liderima i "guruima" pokreta. Budući da su neki od njih narcisoidni tipovi, dolazi do komplementarnosti: ono što treba jednome (vođi), spreman je kroz divljenje i glo-

rifikaciju ponuditi drugi (sljedbenik). Karizmatički vođa ne prihvaća od sljedbenika načelo "do it yourself", nego naglašava princip "let me do it for you". Tako npr. Moon može, bez bojazni da će se članovi pobuniti, provoditi načelo: "I am your brain". Tu vlada princip idolatrije: što je veće poklonstvo i divinizacija vođe, to je slabija snaga klanjatelja i veća njihova potreba za iskazivanjem časti guruu.¹² E. Fromm ovu praksu opisuje kao zamjenu riječi Bog imenom Moon ili Hubbard. Svi karizmatički vođe tvrde da mogu liječiti i prodrijeti u tajne duše, žive bizarnim životom, često su biseksualni, snage su im nadnaravne i sl. Upravo su to karakteristike koje mladi traže u liku onoga tko će ih predvoditi. Nije im važno što je očito da se radi o patološkoj ovisnosti koja paralizira samostalnost i osebujnost svakog pojedinca.

2.4. Egzistencijalna praznina mladih

Čovjek u svom bogatstvu nadilazi Edipov kompleks i kompleks inferiornosti koji je naglašavao Adler. Problemi suvremena čovjeka idu daleko iznad njih. Čovjek osjeća nedostatak smisla života, on je egzistencijalno prazan,¹³ reći će V. E. Frankl. "Za razliku od životinja čovjek nema impulse i instinkte koji mu automatski govore što treba činiti; suprotno, čovjek danas za razliku od onoga jučer, više nema tradiciju na koju se može sigurno osloniti, pa ne zna ono što mora, niti ono što želi, nego želi ono što žele i drugi i radi ono što drugi od njega zahtijevaju",¹⁴ reći će isti autor. Takvu čovjeku, posebno mladu, ususret dolaze NRP-i nudeći mu sigurnost i osmišljenje života. Po učenju pokreta Hare Krišna¹⁵ svijet treba proći četiri epohe, od kojih su tri

11 Usp. isto, str. 58-59.

12 Usp. isto, str. 93.

13 V. E. Frankl, *Logoterapia e analisi esistenziale*, Marcellina, Brescia 1977, str. 38.

14 V.E. Frankl, *La sofferenza di una vita senza senso*, LDC, Leumann-Torino 1987, str. 11.

15 D. Pietro Canova, *I nuovi movimenti religiosi non cattolici in Italia*, ELLE DI CI, Leumann-Torino 1987, str. 96.

već završile. Sad se nalazimo u epohi konfuzije, jer smo u dobi *Kali joge*. Da bismo se oslobodili te konfuzije i besmisla, sugeriraju dva recepta: recitiranje "mantra" i život u zajednici pod vodstvom učitelja (guruja).

2.5. Iracionalnost i ezoteričke sljedbe

Kod mladih ljudi svih kultura postoji značajna količina iracionalnosti koja se hrani raznim oblicima straha, stresova, briga za sadašnjost i za budućnost. Stoga oni osjećaju veliku potrebu za oslobađanjem od takvih egzistencijalnih prijetnji. Ezoteričke sljedbe, predvođene vračarima i karizmatičkim vođama, prikazuju se kao da uspijevaju zagospodariti višim silama, liječiti bolesti, predviđati budućnost, obećati sreću. Zato magija prosperira i u naše doba. Veliki je mamac mnogim mladima. "U Veneciji je 17-godišnja djevojka visoka metar i pol, koju sam susreo u čekaonici jednog 'izlječitelja', bila tamo da bi izdužila svoju staturu; dala mi je razumjeti da su seksualni odnosi dio rituala koji se obavlja u cilju 'izduženja'. Venecijanski svetonja je u zatvoru" - tvrdi jedan novinar.¹⁶

2.6. Kriza identiteta i ponovno rađanje okultnoga

Kriza identiteta, kojoj stručnjaci nalaze razne uzroke, raširena je pojava među mladima. Velika mobilnost, prebrze promjene i nestanak ljestvice vrijednosti formiraju fluidnu mladu osobu s jasnim znakovima krize identiteta. Takvim mladima obraćaju se okultistički vođe nudeći im alternativni prostor spasenja i rješenje krize identiteta. Uza sve razlike u tonovima i kvaliteti, ti pokreti nude tri izvora snage:¹⁷

- povratak u nutrašnje iskustvo (vodi do samoostvarenja),
- blagu vijest spasenja (spoznaju istine, tajni, misterija),
- pristup jednoj zajednici (nekoj sljedbi ili sektu).

Atraktivnost okultnog ne može sama protumačiti privlačnost NRP-a. Posebno je važno naglasiti činjenicu da magija daje čovjeku iluziju nadnaravnih moći.¹⁸ Onaj tko prak-

ticira magiju vjeruje da je dosegao tajnu nadnaravnih zakona koje rabi u vlastitu korist. Tako npr. pokret New Age u svojem *credu* sadrži neke sličnosti s ezoterizmom i okultnim s komponentama animizma, izvanzemaljskog, reinkarnacije, a konačni cilj jest planetarna svijest.

2.7. Cjelovitost ljudske osobe i psiho-sekte

Prihvaćeno je da je čovjek višeslojno biće, duh, duša i tijelo. Kada su svi slojevi integrirani i funkcioniraju, radi se o uravnoteženoj osobi, čemu svi težimo. Da bi mlada osoba razvila sve svoje slojeve, ususret joj dolaze razne psiho-sekte sa svojim psihoterapijskim centrima, tehnikama joge, autogenim treningom, vježbama meditacije i koncentracije itd. One nude razvoj i integraciju osobe u svim slojevima. Tako npr. na *fizičkom planu*¹⁹ propagiraju efikasnost izlječenja tehnikom prehranbenog režima. Na *emocionalnom planu* apeliraju za poboljšanje zdrave međuljudske komunikacije, bolje sposobnosti slušanja drugoga, empatije emotivno-seksualnog tipa. Na *mentalnom planu* obećavaju grandiozni razvoj memorije i koncentracije, povećanje kvocijenta inteligencije. A na *duhovnom planu* uvjeravaju da se može postići proširenje vlastite savjesti, produbljenje svjesnosti i sl. Temeljni im je princip - zahvat na duši da bi se izliječilo tijelo.

2.8. Težnja za čistoćom i srećom

Među pozitivne karakteristike koje krase mlade pripada težnja da se "bude čist od grijeha svakoga". Dvoličnost se mladima gadi. Kako je naš svijet prljav zbog negativne energije, grijeha, zla i demona, NRP-i - npr. Crkva znanosti - poziva čovjeka da

16 G. Tronchi, u: "L'Europeo" 13-19. III. 1991.

17 P. Canova, Le cause dell'insorgere di credenze magico-esoteriche le provocazioni alle comunità cristiane, u: Le sette tra crisi personale e mutamento sociale, ELLE DI CI, Leumann-Torino 1993, str. 113.

18 Usp. isto, str. 115.

19 Usp. Cecilia G. Tronchi, Le sette in Italia, Tascabili Economici Newton, Roma 1994, str. 60.

postane čist (clear) služeći se tehnikama telepatije, znanstvenih saznanja i sl. Primjer čežnje za čistoćom tijela i duše jest i brijanje glave kod sljedbenika Hare Krišna. Udovoljavajući mladenačkoj težnji za srećom, pokret New Age,²⁰ za razliku od Jehovinih svjedoka ili adventista koji objavljuju apokaliptičku sliku beznađa i straha, govori o optimističkoj viziji svijeta i čovjeka. Nudi put do sreće bez križa. Zašto ga ne prihvatiti?

3. POKUŠAJI PROSUDBE I NEKE SMJERNICE ZA PRAKSU

Naveli smo neke analitičke točke koje određenim osobama olakšavaju pristup NRP-ima. Još ih je mnogo, ali to nadilazi okvir i prostor našeg izlaganja. U trećem dijelu, završnom, još nekoliko napomena radi pokušaja prosudbe i davanja nekih smjernica za praksu.

3.1. Ti pokreti su religijski ili psihološki?

NRP-i nastoje zadovoljiti osnovne potrebe čovjeka: identiteta, harmonije, zaštite, sigurnosti, prihvaćanja i sl. Čine to pomoću "love bombinga", slobodnog izražavanja, nježnosti, sigurnog vođe i drugim načinima. Upotrebljavaju sve same psihološke pojmove: otkriće sebe, autorealizacija, osobni osjećaj i iskustvo, prednost spontanosti itd. Na taj način, gledajući formulacije i ciljeve, njihovi pokreti su u biti psihološki, a ne religijski, jer religija ima i druge oblike izražavanja i druge direktne ciljeve, a gornji mogu biti i poželjni su kao kolateralne pojave.

Ono što bi trebala činiti religija preuzima u NRP-ima psihologija; kao da se zaboravlja važno načelo: psihologija (i psihijatrija) i religija imaju zajedničke, ali i različite ciljeve; direktni cilj psihologije jest psihičko zdravlje, a indirektni spas duše, dok je direktni cilj religije spas duše, a indirektni psihičko zdravlje. Kod NRP-a čini se da je to izmi-ješano.

3.2. Neke nelogičnosti i kontradikcije

Autor E. Fizzotti²¹ ističe nelogičnosti i kontradikcije koje upadaju u oči kod NRP-a.

Spominjemo neke:

- U društvu kao što je naše, koje privilegira autonomiju, neovisnost, individualizam i sl., mladi pristupaju pokretima koji sve to niječu normama ponašanja i pojedinačnim učenjem.
- U ambijentu koji naglašava slobodu, toleranciju mišljenja, ideale demokracije, iznenađuju mladi koji prihvataju pokrete s izričitim autoritativnim organizacijama koje do detalja propisuju aktivnosti, ponašanje, netolerantne su prema drugima.
- U našem povijesnom okruženju, kada nas se optužuje da smo na rubovima socijalnih zbivanja, da ne suosjećamo s drugima, pristupiti nekom pokretu koji nema ljubavi za bližnje - kontradiktorno je.
- U vrijeme kad prevladava duh pluralizma mišljenja i ponašanja, pojedinac izabire pokrete u kojima o svemu odlučuje veliki duhovni vođa, a ostali su podčinjeni. Ne čini li se to nerazumljivim?
- Nije li nelogično da u društvu koje naglašava racionalizam, tehnološku efikasnost, statističke podatke, mlad čovjek ulazi u pokrete koji se služe sumnjivim tehnikama da bi novačili nove članove?
- U svijetu u kojem vlada veliki otpor obiteljskim i socijalnim autoritetima ući u grupu gdje neki "guru" zahtijeva slijepi posluš i apsolutni autoritet, ne zvuči li čudno?
- U našem uznemirenom društvu u kojem prevladava negativna slika sadašnjosti, a još negativnija budućnosti, lakše je pobjeći u neku vrst ovisnosti (droge, alkohol, gledanje TV, diskoteke) ili u neki pokret i sektu, negoli se suočiti s poteškoćama, analizirati ih, izraditi dobru strategiju i zajednički ih svim snagama rješavati.

20 Usp. E. Peter, *I nuovi movimenti religiosi in Europa e la perdita della fede cristiana*, L'Europa delle nuove religioni, ELLE DI CI, Leumann-Torino 1993, str. 228.

21 F. Fizzotti, *Logoterapia applicata*, Salcom, Brez-zo di Bedero Varese 1990, str. 90.

3.3. Što činiti?

Ovo izlaganje nije zamišljeno kao polemično nego kao mala pomoć roditeljima, odgajateljima, svećenicima i svima ostalima u razumijevanju fenomena NRP-a. NRP-i nastupaju na svoj način na današnjoj pozornici svijeta. Treba li protiv njih poduzimati mjere? Ili ih prepustiti povijesti?

Sjetimo se mudrog savjeta zakonoznanca Gamaliela u farizejskom Vijeću: "Jer ako je taj naum ili to djelo od ljudi, propast će; ako li je pak od Boga, nećete ga moći uništiti - da se s Bogom u ratu ne nađete" (Dj 5,38-39). U praksi su moguća tri aspekta²² koja valja imati na umu:

3.3.1. I sam je Isus, rečeno modernim terminima, trebao biti "deprogramiran" od svojih, jer se govorilo: "Izvan sebe je" (Mk 3,20). On je sam smatran "magom i zavodnikom naroda" u hebrejskom ambijentu. Sami apostoli kao i prvi kršćani smatrani su hebrejskom sektom (usp. Dj 25,5) protiv koje su se borili vođe hebrejskog naroda i rimska vlast.

3.3.2. Organizirana ili neorganizirana borba protiv pokreta i sekta rijetko je donijela pozitivne rezultate. Čak štoviše, kada je netko izvana napadnut, konsolidira svoje redove radi obrane. Samo kršćanstvo krvavo progonjeno u prvim stoljećima od Rimskog Imperija najbolji je primjer tog pravila; od progonjene i zabranjene religije postala je, na sreću, vojujuća crkva raširena po cijelom svijetu.

3.3.3. Uči nas povijest kao dobra učiteljica života, da su i najradikalniji vjerski pokreti na duže staze ili nestali s pozornice svijeta ili su s vremenom postali manje radikalni i prilagodili se socijalnim okolnostima kao nove prihvatljive pojave.

To mogu biti neke smjernice na općem planu. Međutim, kada je riječ o pojedinačnom slučaju ili neka zainteresirana osoba (roditelj, vjeroučitelj i sl.) traži još konkretnije upute, možda bi sljedeća načela²³ mogla koristiti:

- Valja prestati svu odgovornost prebacivati na vanjske čimbenike, nego prihvatiti i dio vlastite odgovornosti što je dijete ušlo u neki novi pokret, jer smo usvojili takav odgojni stil, tako smo vjerski živjeli i sl.
- Treba shvatiti da naši mladi u NRP-ima traže nešto vrijedno što ih može osmisлити. Želja da pronađu smisao vlastite egzistencije, makar to činili na pogrešnom mjestu i neprikladnim metodama, u biti je motivacija dostojna poštovanja. Mladi ne mogu živjeti samo od kruha ili, modernije rečeno, od automobila i stereo-linije.
- Moramo priznati da naši mladi u vlastitoj kući (ili župnoj zajednici) nisu pronašli ono što su tražili. Mnogi bi ostali pri svojem domaćem ognjištu (župi) da su njihovi roditelji (vjeroučitelji) uistinu u životu bili ono za što su se predstavljali.
- Valja osjetiti simpatiju prema mladima u NRP-ima, polazeći od svijesti o zajedničkom unutrašnjem problemu. Osjetiti simpatiju znači zajedno trpjeti, podnositi druge, nositi križ jedni drugih.
- Na kraju, treba iskazati mladima u sljedbama praktičnu solidarnost u različitim situacijama, ne zaboravljajući učiti sebe i njih da je za kršćane-katolike Isus Krist jedini put, istina i život.

22 Usp. J. R. Gascard, nav. dj., str. 130.

23 Usp. isto, str. 139-141.